

O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
XORIJIY FILOLOGIYA FAKULTETI
O‘ZBEK FILOLOGIYASI KAFEDRASI

O‘ZBEK TILI

6-amaliyot

O‘ZMU -2020

***MUZEYLAR – O‘TMISH VA
KELAJAK ORASIDAGI KO‘PRIK . SOHAVIY TERMINLAR VA
ULARNING QO‘LLANISHI
MAVZU REJASI:***

- 1. Muzeylar – o‘tmish va kelajak orasidagi ko‘prik***
- 2. Soha muzeylari***
- 3. Sohaviy terminlar va ularning qo‘llanishi***

1. MUZEYLAR – O‘TMISH VA KELAJAK ORASIDAGI KO‘PRIK

Yurtimiz tarixi, xalqimizning boy ma'naviy merosi haqida tushunchaga ega bo'lish, undan bugungi avlodni xabardor etishda muzeylarning o'rni katta.

Toshkentda 30 dan ziyod muzey bo'lib, ularda 113127 dan ortiq eksponat saqlanadi; har yili muzeylarga o'rtacha 1,5 mln.ga yaqin kishi kiradi. Toshkentdagi yirik davlat muzeylari: O'zbekiston Davlat san'at muzeyi, O'zbekiston tarixi Davlat muzeyi, Temuriylar tarixi Davlat muzeyi, O'zbekiston amaliy san'ati muzeyi, O'zbekiston Respublikasi Qurolli kuchlari markaziy muzeyi, O'zbekiston tasviriy san'at galereyasi va boshqalar.

Muzeylarda ilmiy asarlar, qo'llanmalar va kataloglar nashr etiladi. O'zbekiston xalq xo'jaligi yutuqlari ko'rgazmasi, planetariy muzey tipidagi muassasalar qatoriga kiradi. Toshkent korxonalarini, muassasalari va o'quv yurtlarida tashkil qilingan muzeylar davlat muzeyi tarmoqlarini to'ldiradi. Muzeylar yo'nalishiga mos tarixiy eksponatlarni to'plash, ularni o'rganish va saqlanishini ta'minlash, ilmiy tekshirish ishlarini olib borish, ekspozitsiyalar tayyorlash va ko'rgazmalar tashkil etish, noshirlik ishlari, xorijiy va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik muzeylar faoliyatining asosini tashkil etadi.

2. SOHA MUZEYLARI ADABIYOT MUZEYI

O'zbekiston Fanlar akademiyasining Alisher Navoiy nomidagi Davlat Adabiyot muzeyi dastlab 1939-yil buyuk Alisher Navoiyning 500 yillik yubileyini o'tkazish bo'yicha tuzilgan Davlat qo'mitasi qoshidagi ko'rgazma shaklida, 1968-yili buyuk shoirning 525 yillik yubileyi munosabati bilan muzey tashkil etilgan. U shu choqqacha xalqimizning ko'p asrlik adabiy merosini jamlash, uni muhofaza qilish, targ'ib etish va tadqiq qilishda katta ishlarni amalga oshirib kelmoqda. O'tgan davr davomida muzeyning XV-XX asr adabiyoti tarixini namoyish etuvchi boy ekspozitsiyasi yaratildi. Tomoshabinlar ko'p asrlik boy adabiy tariximizning noyob durdonalari bilan tanishibgina qolmay O'rta Osiyo madaniyati va san'atining badiiy namunalari-kitob, tasviriy san'at, xattotlik, naqqoshlik, musiqa va me'morchilik asarlari bilan ham tanishish imkoniyatiga ega. Muzeyda qo'lyozmalar bilan birgalikda eski bosma kitoblar fondi ham muntazam boyib boryapti. Adabiyot muzeyi binosining o'zi ham noyob arxitektura yodgorligi sifatida diqqat e'tiborni o'ziga jalb etadi. Bino 1933-1936 yillarda qurilgan. Muzey Xalqaro muzeylar kengashi IKOM tashkiloti a'zosi.

Geologiya muzeyi

Toshkentdagi O‘zbekiston geologiya muzeyi — mamlakatdagi yagona geologiya muzeyidir, u Geologiya instituti va Respublika fanlar akademiyasi bazasida ish olib boradi. Muzey 1937-yida tashkil topgan. Muzey fondida 6 mingdan ortiq nodir eksponatlar mavjud, ular tarkibida O‘zbekiston Respublikasi hamva butun dunyoning boshqa burchaklaridagi mavjud noyob mineral va tog‘ jinslari to‘plangan.

Geologiya muzeyining ko‘rgazmalar zallarida dunyo ahamiyatiga molik bo‘lgan Respublikamizning noyob geologik merosi ekspozitsiyalari namoyish etiladi. Muzey geologik obyektlarda mujassam ilmiy axborotni imkon qadar eng yuqori darajada taqdim etish va yoritib berish vazifasini bajaradi.

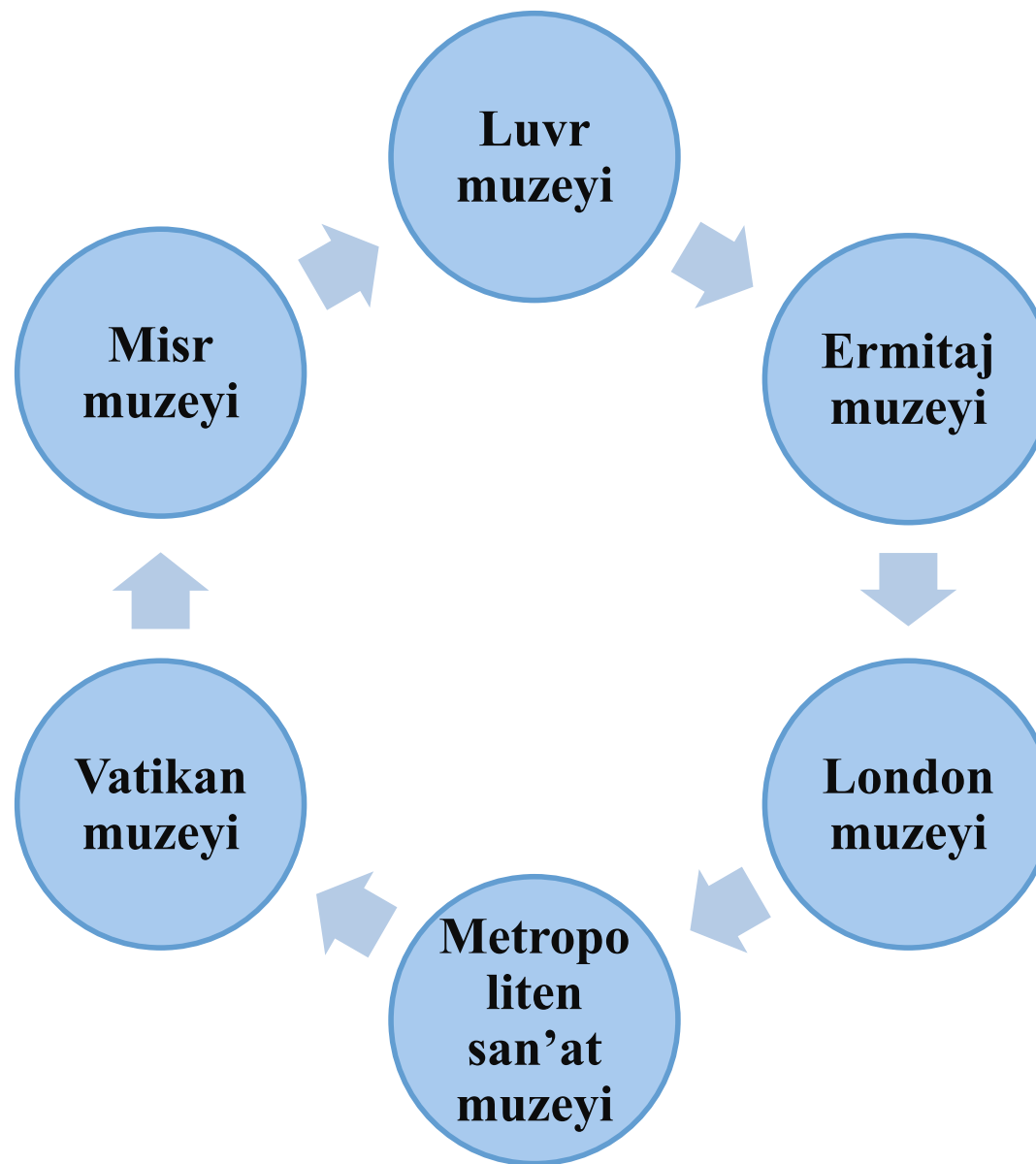
Geologiya muzeyi nafaqat fanning dalili sifatida, balki bilim olish va malaka oshirish dargohi sifatida ham faoliyat ko‘rsatadi. Bu yerda Respublikaning barcha geologik bilim yurtlaridan, oliy o‘quv yurtlaridan, kollej va maktablardan asosiy bilim bazasini o‘rganib ketishadi, hamda mineralogiya, petrografiya, paleontologiya va boshqa geologik yo‘nalishlarda ma’ruzalar o‘tkaziladi. Bundan tashqari, muzey turli chet el tashkilotlaridan, kompaniyalardan kelgan chet ellik olimlarga muzeyni tanishtirish ekskursiyalarini tashkillashtiradi.

Muzey zallaridan eksponatlar va boshqa ko‘rgazma jihozlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar o‘rin olgan. Ko‘rgazma materiallarining namoyish etilishi 3 tilda, ya’ni davlat tili, rus va ingliz tillarida olib boriladi.

Muзейga sayohat

DUNYONING MASHHUR MUZEYLARI

Dunyoning mashhur MUZEYLARI

Luvr muzeyi

Parijdagi [Luvr muzeyi](#) dunyoning eng katta va ko'p tashrif buyuriladigan san'at muzeylaridan biridir. Muzey 1793-yilda ochilgan bo'lib, Luvr qasri qirol saroyida joylashgan. Luvr qasrining asosiy qismida 1989-yilda mashhur shisha piramida qurilgan va hozirda muzeyga asosiy kirish zali hisoblanadi. Undagi eksponatlar turli xil davlatlar — qadimiy Misr, Yunoniston va Rim, O'rta asr Yevropasi, Napoleon Fransiyasidan keltirilgan. Eng mashhur eksponatlardan biri, ko'pchilikning e'tiborini tortgan Leonardo da Vinchining Mona Lisa asaridir.

Vatikan muzeyi

VI asrda Rim Papasi Yuliy II tomonidan tashkil qilingan, Rimdagi Vatikan shahri ichida joylashgan Vatikan muzeylarini dunyoning eng noyob muzeylari qatoriga kiritish mumkin. Muzeylar asosan diniy zinapoyalar, Rafael xonalari va nafis bezatilgan ibodatxonadan iborat. Rim Papasi Yuliy II 1508-1512-yillarda Mikelanjelo ibodatxona shiftlarini bezatgan.

“Ermitaj” muzeyi

Buyuk Yekaterina tomonidan 1764-yilda tashkil etilgan Sankt Peterburgdagi Ermitaj muzeyida dunyoning ko'plab mintaqalaridan yig'ilgan 3 mln.dan ortiq san'at va madaniyatga doir noyob buyumlar saqlanadi. Sayyohlarning diqqat e'tiborini qozongan ushbu muzeyni mashhur rassomlarning san'at asarlari bilan dunyoning eng yaxshi muzeylari ro'yxatiga kiritish mumkin.

Tarjima mashqi

В Самаркандской области в настоящее время действуют восемь музеев, в которых хранятся более 211 тысяч предметов и исторических документов – свидетельствующие о многовековой истории, культуры, богатого наследия наших предков. Объединяет все эти музеи, а также находящиеся на территории области, шесть исторических памятников и два святых места поклонения. В последние годы для Государственного музея истории культуры Узбекистана в Самарканде выделены 3 новых здания, оснащенных на современном уровне. Проведены ремонтные работы и оснащены в соответствии с современными требованиями областной краеведческий музей, музей “Афрасиаб”, музейный комплекс Мирзо - Улугбека. В музее “Афрасиаб” в котором накоплены редкие экспонаты, в 2014 году была проведена презентация реставрации настенных рисунков Афрасиаба при участии послов зарубежных государств в нашей стране. Подготовлен видеофильм в формате 3D о настенных рисунках Афрасиаба. Три года назад была разработана виртуальная форма музейного комплекса Мирзо-Улугбека и размещена на его веб-сайте.

Lugʻat

Oʻtmish – прошлое

Kelajak – будущее

Amaliy – практический

Mumiyo – мумия

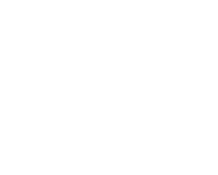
Noyob – редкий

Mashhur – знаменитый

Qadimiy – древний

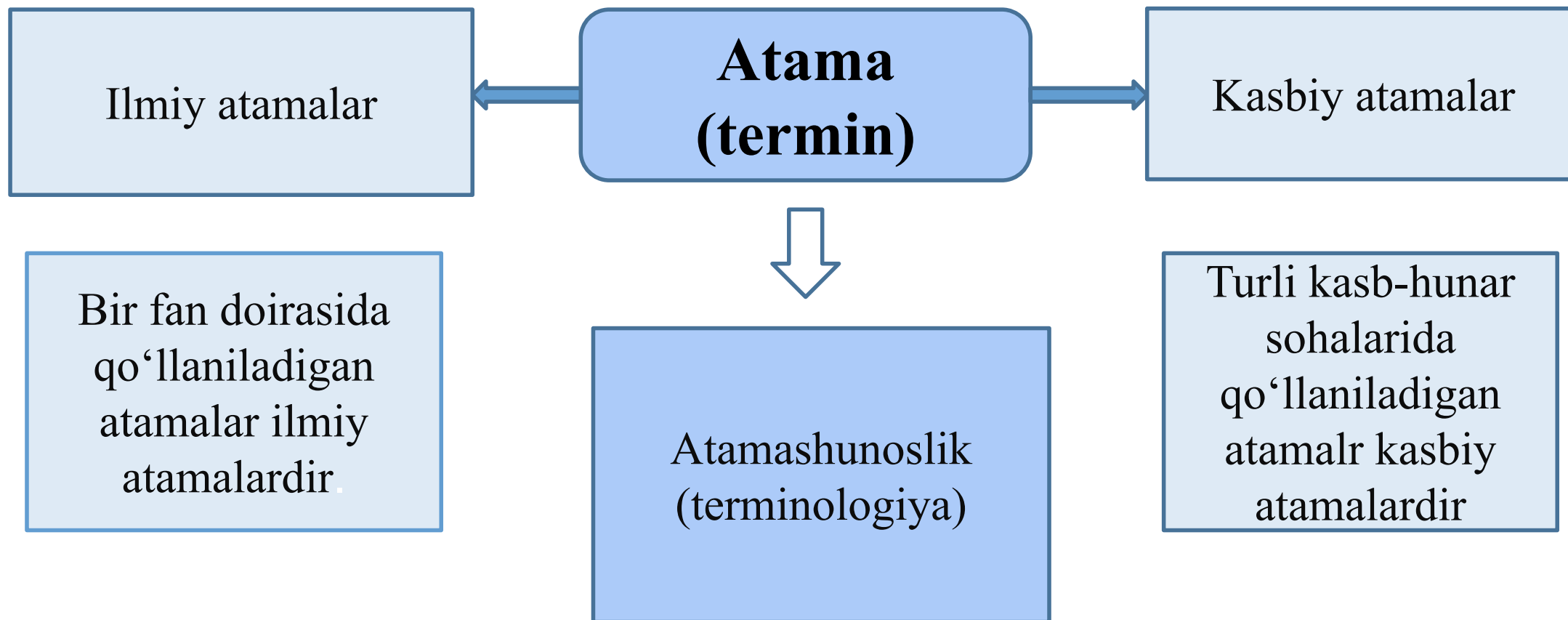
Taassurot – впечатление

Tengsiz – несравненный

TERMINLAR HAQIDA MA'LUMOT

3. SOHAVIY TERMINLAR VA ULARNING QO‘LLANISHI

Har bir sohada o‘zining ishlatilishi doirasiga ko‘ra cheklangan, asosan, birgina tushunchani ifodalaydigan so‘zlar bo‘ladi. Bunday so‘zlar, xususan fan-texnika, san‘at, siyosat, til va adabiyot, tibbiyot kabi turli sohalarda uchraydi.

Masalan, tibbiyot sohasida *operatsiya, tanometr, termometr*; tilshunoslikda *fonema, morfologiya, kesim, kelishik*; musiqa san‘atida *maqom, kuy, gamma, major* va h.k.

Terminologiya umumxalq tilining leksikasi negizida vujudga keladi, boyiydi. Ma‘lum bir soha yoki fan yuqori darajada taraqqiy etgandagina o‘sha tilda maxsus terminlar vujudga keladi.

Terminologiyasi ma‘lum darajada barqarorlashgan barcha tillarda terminlar tartibga solib turiladi. Tartibga solish ma‘lum terminologik me‘yorlar asosida amalga oshiriladi.

ATAMASHUNOSLIK MUAMMOLARI

Har qanday fan sohalarining rivojida shu fanga doir atamalarni izga solish katta ahamiyatga ega.

Atamalarni imkon qadar milliylashtirish, tilimizning ichki imkoniyatlaridan atamalar yaratishda unumli foydalanish (kichik korxonalar, jamoalar xo'jaligi, tadbirkorlar, qo'shma korxonalar kabi), shu bilan birga, iqtisodiy-siyosiy, ilmiy-texnik taraqqiyotimizga doir yangi tushunchalarni ifodalovchi chet tilidan kirib kelgan atamalarni ham zarur hollarda qabul qilish (kompyuter, fermer, dizayn) hozirgi atamashunosligimizning bosh tamoyili hisoblanadi. Shuning uchun xalq o'rtasida keng iste'molda bo'lgan radio (ovoznigora emas), aeroport (tayyoragoh emas), institut (oliygoh emas), avtobus (ko'pkursi emas), telefon (durovoy emas), samolyot (uchoq emas) kabi atamalar tilimizda saqlab qolindi.

Matn bilan ishlash

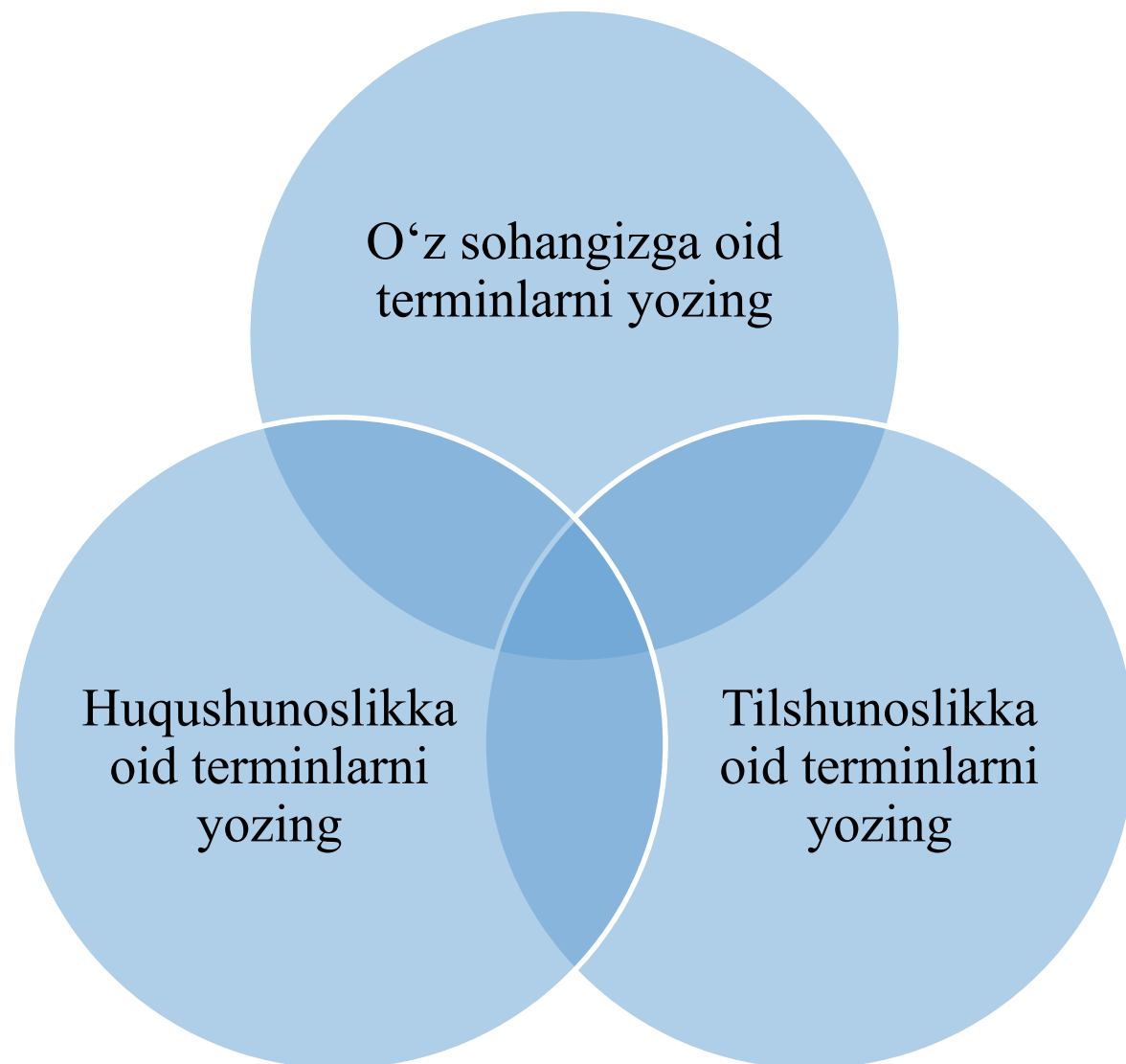
Istalgan qo‘shiluvchining, tengsizlikning bir qismidan ikkinchi qismiga shu qo‘shiluvchining ishorasini qarama-qarshiga almashtirgan holda ko‘chirish mumkin.

Agar tengsizlikning ikkala qismi ayni bir musbat songa ko‘paytirilsa, u holda tengsizlik ishorasi o‘zgarmaydi. Agar tengsizlikning ikkala qismi ayni bir manfiy songa ko‘paytirilsa, u holda tengsizlik ishorasi qarama-qarshisiga o‘zgaradi.

Chap va o‘ng qismlari musbat bo‘lgan bir xil ishorali tengsizliklarni ko‘paytirish natijasida xuddi shu ishorali tengsizlik hosil bo‘ladi.

Matndan sohaviy terminlarga xos so‘zlarni aniqlang.

Topshiriq

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar:

1. Abduraxmonova M., Fattoxova D., Xalmuxamedova U., Inogamova N., Egamberdiyeva N. O'zbek tili (o'quv qo'llanma). – Toshkent: “Mumtoz so‘z”, 2018.
2. Husanov N., Xo'jaqulova R., Dilmurodova N. O'zbek tili (o'quv qo'llanma). – Toshkent: TMI, 2017. – 336b.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Muhiddinova X., Salisheva Z., Po'latova X. O'zbek tili (oliy ta'lim muassasalari rus guruhlar uchun darslik). – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – 288 b.
2. Normatova Sh., Abduraxmonova M., O'zbek tili (darslik). – Toshkent: JIDU, 2014. – 192b.
3. Yuldasheva Sh., Kabulova D., Sobirova M. O'zbek tili (o'quv qo'llanma). – Nukus: Bilim, 2013. – 156b.